

מראה מקומות להל' שבילת כלים (1) פתיחה ליורה דעה סי' ק"כ

מבוא ללימוד הל' שבילת כלים

*Chabura on this
sugya next Tuesday,
Aug 31 / אלול*

צטרם נָקַס אל העיון צפרטי הדינים, נקדים לקבל "תמונה כללית" –
חומש במדבר – מטות (פרק ל"א פסוקים כ"א – כ"ד)
משנה שילהי עבודה זרה (עה):

גמרא שם, עד " ... והאסכלאות מלבנן ומטבילין והן טהורין" [= עד 5 שורות מסוף העמוד]
טור (סי' ק"כ) – כעת, רק לעצור צראשונה על כל הסימן צמרה – צלי עיון היטב, צלי בית יוסף וכו'

אי טב"כ דאורייתא

ראשונים לפסוק כ"ג, ובפרט – רש"י, ו' עזרא, ורמב"ן (לפחות עד "והזהיר ...")

תוס' (עה): ד"ה מים; ריש ד"ה אי, עד " ... בלא ברכה"

רמב"ם הל' מאכלות אסורות (פרק י"ז) – הלכות ג', ה', וריש ו' עד " ... מלבן ואינו צריך להטביל"
[נושאי-כלים להל' ה', והגהות מיימונות (אות ח')]

רשב"א (עה: ד"ה אי)

ריטב"א (עה: ד"ה הוה אמינא [וגם ד"ה איבעיא])

*Small-font mekoros are
"optional" – ליתר שאת בלבד.*

וע"ע –

רי"ף (סוף לט: בדפי הרי"ף) "משכנתא ... איפשטא", ובר"ן שם (ד"ה משכנתא מאי)
שיטת ר"ת בתוס' יבמות (מז: ד"ה במקום) או בתוס' יומא (עח).
רמב"ם ריש הל' אישות (הל' א' - ב'), ובנושאי כליו (להל' ב')
נצי"ב בהעמק שאלה (קל"ז אות ב')
בית יוסף (על הטור ריש סי' ק"כ) ד"ה הלוקח כלים חדשים

And some "coming attractions" ...

ריש ענין "הגדרת כלי סעודה"

טור (סעיף אב)

בית יוסף שם (ד"ה ואין צריך - ד"ה וכלי זכוכית), ובדרכי משה שם (סעיפים-קטנים ג* - ד)

טור - יורה דעה (סי' ק"כ)

הכשר כלים הנקחין מן הנכרים

כתב בספר המצוות: כוס של כסף מחובר בכלי עץ, צריך טבילה, כיון שמשתמש בשל כסף, אבל מבחוץ לא אע"ג דמעמיד. ויש מחמירים להטבילו בלא ברכה.

ודוקא בלוקח כלי מן הנכרי. אבל שואל או שוכר ממנו, אין צריך. אבל ישראל שלקח מן הנכרי והשאילו לחבירו, אסור להשתמש בו בלא טבילה, כיון שכבר נתחייב ביד הראשון.

ואם משכן לו הנכרי כלי - אם נראה בדעת הנכרי שרוצה לשקעו בידו, צריך להטבילו. ואם אינו יודע אם בדעתו לשוקעו, מיבעיא אם צריך טבילה ולא איפשיטא, וי"א לקולא שאין צריך טבילה, וטוב להטבילו בלא ברכה, או יקנה כלי אחר ויטבילנו עמו.

ישראל שנתן כסף לאומן נכרי לתקן לו כלי - אין צריך טבילה אפילו למ"ד אומן קונה בשבח כלי, כיון שלא נקרא שם הנכרי עליו. וריצב"א כתב דאפילו אם נתן לו כלי שבור לתקנו, אם לא היה מחזיק רביעית קודם לכן ותקנו שמחזיק רביעית, צריך טבילה, דקי"ל הכל הולך אחר המעמיד.

ישראל שמכר כלי לנכרי וחזר ולקחו ממנו, צריך להטבילו. אבל אם משכנו בידו וחזר ופדאו ממנו, אין צריך להטבילו.

אע"פ שצריך להטביל הכלי קודם שישתמש בו, אם נשתמש בו קודם, לא נאסר מה שנשתמש בו ויטבילנו עוד.

הלוקח כלים חדשים מן הנכרי - אסור להשתמש בהן עד שיטבילם טבילה הוגנת בלא חציצה במקוה של ארבעים סאה.

וכתב בספר המצוות: אבל לא במעין, אע"ג דמעין מטהר בכלי טמא בכל שהוא, בכלים הלוקחים מן הנכרים צריך מ' סאה. ולא נהירא, שאין להחמיר בטבילה זו שפי מבטבילת טמאה, דלא ידעינן להך אלא ממנה.

וצריך שיהא הכלי רפוי בידו בשעת טבילה, שאם מהדקו בידו בשעת טבילה הוי חציצה. ומיהו אם ליחלח ידו במים תחילה, אין לחוש.

ויברך בא"י אמ"ה אקב"ו על טבילת כלי. ואם מטביל ב' או ג' ביחד, יאמר על טבילת כלים.

ואין צריך טבילה אלא לכלי מתכות, והן צרכי הסעודה - כגון כוסות וצלוחיות יורות וקומקומים וכיוצא בהן שהן מצרכי הסעודה. אבל שאר כלים - כגון מספרים וכיוצא בהן שאינם צרכי סעודה, או כלים שהן צרכי סעודה ואינם משל מיני מתכת, לא.

וכלי זכוכית, ככלי מתכות דמי.

וכן כלי חרס המצופין באבר. והני מילי במצופים בפנים, דהשתא דמו לכלי סעודה, שהציפוי בפנים במקום התשמיש, אבל אם אינן מצופים אלא בחוץ אין צריכים טבילה.

ומטעם זה נמי כלי של עץ שיש לו חישוקים של ברזל שמעמידים אותו, אין צריך טבילה אפילו למי שהולך אחר המעמיד.

רש"א עבודה זרה (עה:)

ולא ידענא אי משום דקסבר משכנתא כזביני. כלומר ובכל משכנתא צריך לאטבולי:

אי משום דחזייה לגוי דדעתיה לשקועיה, כלומר ובסתם משכנתא לא צריך טבילה, אלא אי חזייה לגוי דדעתיה לשקועיה, אף על גב דלא זבנה מניה בפירוש, אפילו הכי צריך טבילה, דכמכירה מפורשת דמיא. וכתב הרי"ף ז"ל משכנתא בעיא ולא איפשיטא, ולא פירש אם הולכין בה לקולא או לחומרא.

והרמב"ם ז"ל (פי"ז מהלי מאכלות אסורות ה"ו) כתב דאינו צריך טבילה, משמע דלקולא אזלינן בה עד דחזינן לדעתיה לגוי דבעי לשקועיה. ותמיהא לי דהא משמע ודאי כי טבילה זאת מדאורייתא היא דמכלי מדין גמרינן לה, ואפילו לכלים חדשים, כדאמר רב נחמן אמר רבה בר אבוא דישנין כי מלבנן באור כחדשים דמיין ואפילו הכי בעו טבילה, ואם כן כל טבילת כלים בין לישנים בין לחדשים היא מדאורייתא, ואם כן הוה ליה ספיקא דאורייתא, וכל ספק דאורייתא לחומרא, כן נראה לי.

אחר כך מצאתי לראב"ד ז"ל שכתב דמשכנתא צריך טבילה. ומיהו הרמב"ם ז"ל הלך לשיטתו, שהוא ז"ל כתב (שם ה"ה) דטבילת כלים מדברי סופרים היא, נראה שדעתו לומר דקראי אסמכתא בעלמא הן.

ריטב"א עבודה זרה (עה:)

הוה אמינא בכל דהו: פי' רש"י מקוה חסר קמ"ל במי נדה מקוה שלש הקשה רבינו הר"מבן ז"ל דהא משמע דטבילה זו מדאורייתא היא דלא משמע דליהווי הני קראי אסמכתא דרבנן מדעבדינן להו האי צריכותא וכן דעת התוס' ז"ל ואם כן אמאי בעיא ארבעי סאה דהא אפי' לכלים הטמאין משוי' זב וזבה דים בשגופם עולה בהם ורבנן הוא דבטלוה לרביעתא כדאיתא במסכת נזיר ותירץ דשמא הכא גזירת מלך היא משום מעלה שעשאה כטבילת גר ומיהו אפשר לפרש דהכי קאמר הוה אמינא בכל דהו אף על פי שאין גופו עולה בהם קמ"ל במי נדה דנדה שגופה עולה בהם ומה שאמרו לעיל וכמה הם ארבעים סאה משום נדה הוא ומשום דרבנן בטלוה לרביעתא ואוקמונהו לכולהו בארבעים סאה ע"כ תורף דבריו ז"ל ומיהו הר"מבם ז"ל סובר דטבילה זו מדרבנן וגם הוא ז"ל נראה שסובר דאין מברכין עליה וכן נהגו אבל בתוספות כתבו שמברכין עליה על טבילת כלים וכתב רבי' הר"אבד ז"ל דכיון דהוקשה לנדה שצריך ליזהר שלא יהא בהן דבר החוצץ.

...

איבעיא להו משכנתא מאי ולא איפשיטא ולדעת הר"ם במז"ל ספקא דרבנן היא ולקולא ולשאר המפרשי' הוי ספיקא דאורייתא ולחומרא וכל היכא דדעתיה דגוי לשקועיה צריך טבילה וכל שכן אם הרהינו ועבר זמנו. ומסתברא דאף ע"ג דקיימא לן דאומן קונה בשבח כלי אינו צריך טבילה דנהי דקונה לענין אונסין או לקדש בו את האשה אינו כמעשה שהיה אבל בתוס' ז"ל ראיתי שכתבו שצריך טבילה.